

شناسایی ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی^۱

میلاذ شیردل^۲، کیوان صالحی^۳، هاجر قدیریان^۴

چکیده

با توجه به تغییراتی که امروزه در فضای آموزش عالی در جریان است، ارتقای کیفیت نگارش علمی، یکی از اهداف عمده و اصلی نظام آموزشی و یکی از دغدغه‌های اصلی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، دانشجویان و دانشمندان به‌شمار می‌آید. برای این امر، لازم است سطوح کیفی ویژگی‌های آن شناخته شوند و تمرین‌های مستمر و دقیق برای کسب و ارتقای توانمندی‌ها از طریق خودارزیابی، ارزیابی همگنان و متخصصان انجام شود. اصالت نگارشی، از مهم‌ترین ویژگی‌های نگارش علمی دانشگاهی است. هدف از پژوهش حاضر، شناسایی ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی است. بدین منظور با استفاده از روش پدیدارشناسی و مصاحبه نیمه‌ساختارمند با دوازده نفر از اعضای هیئت علمی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران که از طریق روش نمونه‌گیری ملاکی انتخاب شده بودند، داده‌ها گردآوری شد. یافته‌ها به شناسایی ۵۲ نشانگر و دسته‌بندی هفت ملاک شامل «آزادمنشی نگارشی»، «اخلاق منبع‌گزینی و منبع‌نویسی»، «عاملیت‌بخشی به اخلاق نگارشی»، «مستدل‌نویسی»، «محتمل‌نویسی»، «کاربردی بودن» و «بازتاب اندیشه و نگرش پژوهشگر» منجر شد. نتایج پژوهش بر اهمیت انکارناپذیر اصیل‌نویسی در

۱. مقاله حاضر، مستخرج از یافته‌های برآمده از پایان‌نامه نویسنده اول این مقاله، آقای میلاذ شیردل با عنوان «ساخت ابزاری برای سنجش کیفیت نگارش علمی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران» با راهنمایی دکتر کیوان صالحی و مشاوره دکتر هاجر قدیریان است.
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، بخش تخصصی پژوهش و سنجش، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۳. دانشیار بخش تخصصی پژوهش و سنجش، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
ایران (Keyvansalehi@ut.ac.ir) نویسنده مسئول
۴. مدرس دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

(دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۰۲ - پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۰۸)

نگارش علمی دانشگاهی و ضرورت آموزش مبتنی بر ملاک‌های آن صحنه می‌گذارد. آموزش و ارزشیابی متون پژوهشی مبتنی بر ملاک‌ها و نشانگرهای شناسایی شده، می‌تواند در بهبود کیفیت نگارش علمی دانشگاهی مفید واقع شود. در انتهای پژوهش، پیشنهادهایی برای بهبود اصالت نگارش علمی دانشگاهی ارائه شد.

واژه‌های کلیدی: نگارش علمی، اصیل‌نویسی، نگارش دانشگاهی، اخلاق نگارشی، پدیدارشناسی.

Identifying the Criteria and Indicators of Authentic Writing in Academic Scientific Writing

Milad Shirdel¹
Keyvan Salehi²
Hajar Qadirian³

Abstract

Considering the changes that are taking place in higher education environment, improving the quality of scientific writing is one of the main goals of the educational system and the main concerns of university faculty members, students and scientists. For this purpose, it is necessary to identify the quality levels of its features and perform continuous and detailed exercises in order to acquire and improve capabilities through self-evaluation and experts' assessment. Authenticity in writing is one of the most important features of academic scientific writing. The aim of the present study was to identify the criteria and indicators of authentic writing in academic scientific writing. Data were collected using a phenomenological method and semi-structured interview of 12 members of the Faculty of Psychology and Education of University of Tehran who were selected through the criterion sampling method. The finding led to the identification of 52 indicators and classification of 7 criteria including "freelance writing", "source selection and writing ethics", "execution of writing ethics", "argumentative writing", "writing probably", "usefulness" and "reflection of the researcher's thought and attitude". Results confirmed undeniable importance of authentic writing in academic scientific writing and the necessity of education based on its criteria. Education and evaluation of research texts based on identified criteria and indicators can be useful in improving the quality of academic scientific writing. At the end of the research, suggestions were presented to improve the authenticity of academic scientific writing.

Keywords: scientific writing, authentic writing, academic writing, writing ethics, phenomenology

-
1. Master's student in educational research, Division of Research and Assessment, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran (Miladshirdel@ut.ac.ir.)
 2. Associate Professor, Division of Research and Assessment, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran (Corresponding Author) (Keyvansalehi@ut.ac.ir)
 3. PhD Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran (Hajarghadirian65@yahoo.com)

مقدمه

شناسایی نظام نشانگرهای سنجش کیفیت نگارش علمی از راهبردهای تشخیص و هدایت شیوه‌های نگارش اصیل دانشگاهی است. پرورش و تقویت کیفیت نگارش علمی در نیروی انسانی فرهیخته دانشگاهی، از مهم‌ترین فعالیت‌ها در توسعه پایدار و حرکت در راستای مرجعیت علمی است. اهمیت این مهم وقتی بیش از پیش نمایان می‌شود که با توجه به تحولات موجود، از منابع انسانی^۱ باکیفیت، به‌عنوان پیش‌ران اصلی به‌کارگیرنده سایر عوامل مؤثر در سازمان (قابضی، ۱۳۹۲) و دارای نقش کلیدی در رسیدن به اهدافش (لطفی یامچی و همکاران، ۱۳۹۶) یاد می‌شود؛ پرورش انسان‌های ماهر در زمینه تخصصی خود (رستمی حصوری، ۱۳۹۳؛ محمدپورلیما و همکاران، ۱۳۹۴) امری است که سازمان‌ها برای حفظ مزیت‌های رقابتی و ارتقای جایگاه خود به آن نیازمندند (انتظاری، ۱۳۹۴؛ حسینیان و عیسی آبادی، ۱۳۹۶).

دانشجویان از باارزش‌ترین سرمایه‌های انسانی هر جامعه‌ای محسوب می‌شوند. کم‌توجهی به توانمندسازی و ارتقای شایستگی‌های این قشر فرهیخته، زمینه‌ساز بروز مخاطرات گوناگون و بنیان‌برافکنی نظیر کاهش سرمایه اجتماعی و تحمیل هزینه‌ها (حاتمی و همکاران، ۱۳۹۱)، دامن زدن به پدیده «مهاجرت دانشجویان» (شیردل و همکاران، ۱۴۰۱)، «فرار مغزها»^۲ (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۳)، توقف جریان پیشرفت کشور (حری و همکاران، ۱۳۹۴) و «خروج ژن نخبگی» (زندى و همکاران، ۱۳۹۸) را فراهم سازد. بنابراین ضرورت ارتقای کیفیت مهارت‌های این قشر فرهیخته و توانمندسازی آن‌ها را در تمامی شایستگی‌های پژوهندگی را دوچندان می‌کند.

دستیابی به شایستگی‌های نگارش خلاقانه^۳ و کیفیت‌بخشی به نگارش علمی^۴، امر تصادفی نیست که یک‌دفعه و به‌صورت کامل اتفاق افتد؛ بلکه فرایند و برآیندی است که در آن، نویسنده با تقویت شایستگی‌های مرتبط با اصیل‌نویسی و فراشناخت نگارشی^۵ ضمن محوریت بخشیدن به ویژگی‌های محیطی و مخاطبان در جهت‌دهی به نگارش خویش، به‌طور مستمر به بررسی، تجدیدنظر و خوداصلاحی در نوشته‌های خود می‌پردازد و هر بار

-
1. human resources
 2. brain drain
 3. creative writing
 4. scientific Writing
 5. writing metacognition

تلاش می‌کند ضمن رفع نقاط ضعف خویش، اثر شایسته و خلاقانه‌ای را ایجاد کند و ارائه دهد به گونه‌ای که ارتباط وثیقی با نیازهای اصیل محیط پیرامونی و مخاطبان نوشتاری خویش برقرار سازد. عامری و پورنیک صفت (۱۳۹۶)، از تجربه نگارشی به‌عنوان عامل مهمی یاد و اذعان می‌کند که از یک نویسنده کم‌تجربه، نمی‌توان انتظار نگارشی در حد یک فرد باتجربه داشت.

نگارش علمی^۱ به‌عنوان یکی از انواع شیوه‌های نگارش، به معنای به اشتراک گذاشتن علم در بین بقیه افراد است. انگیزه‌های مختلفی ممکن است در نگارش علمی حضور داشته باشند؛ مثلاً می‌توان به مواردی نظیر کسب نام نیک، به‌دست آوردن رضایت خداوند، مطلع کردن دیگران، تملک دانش جهت عدم غصب آن توسط دیگران، تنازع بقا؛ مانند حفظ یا ارتقای جایگاه شغلی و فارغ‌التحصیل شدن اشاره کرد (حری، ۱۴۰۰؛ سوپافول^۲، ۲۰۱۰).

اصالت نگارشی از مهم‌ترین ویژگی‌های نگارش علمی دانشگاهی است. بررسی پژوهشگران نشان داد که تاکنون تعداد اندکی از پژوهش‌ها به موضوع اصالت نگارشی پرداخته‌اند؛ با توجه به اهمیت این ویژگی در نگارش علمی و کم‌توجهی به آن، شناسایی ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی از ضرورتی دوجندان برخوردار است؛ این در حالی است که برخی مطالعات نظیر بهی‌مهر و همکاران (۱۳۹۳) و قاسمی و صالحی (۱۳۹۷) به وجود مشکلات عدید دانشگاه‌های کشور در حوزه نگارش علمی اذعان داشته‌اند؛ بهی‌مهر و همکاران (۱۳۹۳) و قاسمی و صالحی (۱۳۹۷) معتقدند که ناتوانی در نگارش علمی و عدم رعایت اصالت نگارشی، در دانشگاه‌های مختلفی اتفاق افتاده است و به بروز و تشدید معضلاتی مانند شکل‌گیری مؤسسات تولید مقاله و پایان‌نامه و رونق معضل نگارش پایان‌نامه‌ها، مقاله‌ها و پروژه‌های دانشگاهی توسط مؤسسات دامن زده است. شواهد امر نشان می‌دهد که کم‌توجهی به پرورش شایستگی‌های مرتبط با نگارش علمی و اصیل‌نویسی نه تنها در نظام دانشگاهی که متأسفانه در نظام آموزش و پرورش و به‌ویژه در مدارس نیز با فرعی و کم‌اهمیت دانستن عملی دروسی مثل انشا و شایستگی‌های مرتبط با نگارش علمی و اختصاص ساعت آن به سایر دروس مثل علوم و ریاضی، نه تنها این نقیصه وجود دارد که به دلایلی نظیر کم‌توجهی، به تشدید و تعمیق

1. Scientific writing
2. Supaphol

ضعف‌ها دامن زده است؛ این درحالی است که در برخی از نظام‌های آموزشی و سنجش ملی در کشورهای پیشگام در حوزه آموزش نظیر سنجش ملی پیشرفت آموزشی^۱، از نگارش و به‌ویژه درس انشا به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین و مهم‌ترین زمینه‌ها در پرورش شایستگی‌ها و سنجش قابلیت‌های مرتبط با خلق دانش و نوشتار خلاقانه و ارزشیابی کیفیت عملکرد مدارس در پایه‌های چهارم و هشتم و دوازدهم یاد شده، و همه‌ساله مورد سنجش ملی قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد عوامل مختلفی مانند عوامل مدیریتی، فرهنگی، نظارتی، آموزشی و فردی، در بروز و تشدید این وضعیت نقش داشته است (قاسمی و صالحی، ۱۳۹۷)؛ وضعیتی که زمینه‌ساز افت محسوس در نگارش علمی، نوشتار خلاقانه و تولید آثار فاخر و به هم ریختن فضای پرنشاط دانشگاهی و حتی آموزش و پرروشی شده و مانع نقش‌آفرینی مؤثر دانشگاه و مدارس در جامعه شده و خواهد شد. بدین منظور در این مطالعه تلاش شد تا از طریق واکاوی در ادراک و تجربه زیسته متخصصان، ضمن شناسایی نشانگرها و دسته‌بندی آن‌ها در قالب ملاک‌های اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی، به ارتقای دانش نظری در این حوزه کمک کند و بستر لازم برای بهبود آموزش نگارش علمی و پرورش این شایستگی اصیل را فراهم سازد. به همین جهت، این سؤال که «ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی چیست؟» محور اصلی این مطالعه را تشکیل داده است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

درمورد نگارش، پژوهش‌های متعددی در حوزه‌های گوناگون انجام شده است؛ مثلاً می‌توان به موضوعاتی نظیر نگارش‌های تاریخی (باغدار دلگشا و ایمان‌پور، ۱۳۹۵؛ زرقانی، ۱۳۸۹؛ عسکرپور، ۱۳۹۶؛ ساداتی نوش‌آبادی و صبوری، ۱۳۹۷)، نگارش دیجیتال (یاماگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۰)، آموزش نگارش (گراهام^۳، ۲۰۲۲)، ارزیابی نگارش (گنگ^۴ و همکاران، ۲۰۲۲؛ هوآوی^۵ و آریادوست، ۲۰۲۲)، نگارش متون اسلامی (بستانی، ۱۳۹۸)، نگارش افراد به زبانی غیر از زبان مادری (احمدی شیرازی و شکرابی، ۱۳۹۰؛ پروین و

1. The National Assessment of Educational Progress (NAEP)
2. Yamac
3. Graham
4. Geng
5. Huawei

همکاران، ۱۴۰۰؛ رضائی و سیری، ۱۴۰۱؛ زارع، ۱۳۹۹؛ جلیلی و همکاران، ۱۳۹۳؛ سیری و قربان دایی، ۱۳۹۵)، اشاره کرد.

یکی دیگر از موضوعات نگارشی که مورد مطالعه پژوهشگران قرار گرفته، نگارش علمی^۱ است. برای مثال می‌توان به مباحث مختلفی همچون انتشارات علمی (پریخ، ۱۳۸۸؛ سعادت‌تی و همکاران، ۱۳۹۶)، نگارش علمی در سطح جهانی (رحمانی‌زاده دهکردی، ۱۳۹۳)، اخلاق در نگارش علمی (زاهدی، ۱۳۸۶) و کیفیت در نگارش علمی (زرلیس^۲ و همکاران، ۲۰۱۸) اشاره کرد.

یکی از معضلات مبتلابه در حوزه نگارش علمی، سرقت علمی^۳ است. سرقت علمی، شیوه‌ای از عدم رعایت اخلاق نگارشی است که در آن سخنان یا یافته‌های دیگران را طوری نشان دهیم که مخاطبان تصور کنند، متعلق به ماست (سوپافول، ۲۰۱۰). سرقت علمی، از جمله مصداق‌های رفتاری رعایت نکردن اخلاق نگارشی^۴ است؛ منظور از اخلاق در نگارش علمی، رعایت مواردی مانند انصاف و درستی است و در نقطه مقابل آن، مواردی مانند سرقت علمی و داده‌سازی^۵ به عنوان بی‌اخلاقی علمی^۶ مطرح می‌شوند که باعث دور شدن نگارش علمی از اهداف خودش در مراحل مختلف آن مانند گردآوری داده‌ها و بحث و نتیجه‌گیری می‌شوند. امروزه اخلاق، به‌عنوان زیربنای کار علمی شمرده می‌شود و جامعه علمی درمورد آن حساسیت زیادی دارد. بنابراین لازم است انواع بی‌اخلاقی‌های علمی را بشناسیم و از آن‌ها اجتناب کنیم (آنا^۷ و همکاران، ۲۰۱۳؛ برگ^۸ و همکاران، ۲۰۰۴؛ سوپافول، ۲۰۱۰). درمورد اخلاق در نگارش علمی، پژوهش‌های مختلفی مانند اخلاق در فرایند نگارش علمی (ساک، ۱۳۹۰؛ صدوقی، ۱۳۹۰)، اخذ رضایت از شرکت‌کنندگان در پژوهش (رودی رشت‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰؛ هاشم دباغیان و فروزنده، ۱۳۹۶) و رعایت اخلاق در پژوهش‌هایی با شرایط خاص (طاهرخانی، ۱۳۹۵) صورت گرفته است.

1. scientific writing
2. Zarlis
3. scientific theft
4. writing ethics
5. data creation
6. scientific immorality
7. Ana
8. Berg

ویکینوس^۱ و ایسنر^۲ (۲۰۰۹) در مطالعه خود، ارائه ایده‌های نوآورانه در نگارش و پرهیز از تقلید نگارشی را به عنوان ابعاد مرتبط با اصالت نگارشی معرفی کردند. آن‌ها بیان کردند که دانشمندان و دانشجویان، لازم است مهارت‌های لازم در مورد اصیل نویسی در نگارش علمی را به خوبی فراگیرند و از آن‌ها استفاده کنند تا در دنیای امروز که غرق در اطلاعات است، اثر شایسته‌ای از خود به جا بگذارند. سیلویرا^۳ و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای به واکاوی اشتباهات رایج در نگارش علمی و نحوه اجتناب از آن‌ها می‌پردازند. آن‌ها معتقدند که تعداد قابل توجهی از نگارندگان علمی، با اصول این نگارش آشنا نیستند و یا آن‌ها را در نظر نمی‌گیرند. همچنین بیان می‌کنند که نگارش علمی، نیازمند دانش و مهارت کافی در زمینه تخصصی نگارنده است. مردانی و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهش خود به دنبال اعتباریابی مدلی برای توضیح عوامل مؤثر در بی‌اخلاقی نگارش علمی در علوم پزشکی هستند. آن‌ها بیان می‌کنند که این عوامل، در سه سطح کلان، میانی و خرد هستند. در سطح کلان، عواملی مانند تأمین مالی پژوهش و زیرساخت‌های آن، در بخش میانی عواملی مانند ساختار اداری تصویب مالی پژوهش و محیط کاری آن و در بخش خرد، عواملی مثل رضایت شرکت کنندگان در پژوهش و شفافیت نگارش علمی را مطرح می‌کنند. در نهایت، به این نتیجه می‌رسند که مدل آن‌ها، تا حد قابل قبولی می‌تواند این عوامل مؤثر بر بی‌اخلاقی علمی را تبیین کند.

مهارتی و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای، به واکاوی اخلاق در نگارش علمی پرداختند. آن‌ها معتقدند که رعایت اخلاق در نگارش علمی، سبب تضمین کیفیت آن می‌شود. همچنین به بیان اخلاق در قسمت‌های مختلفی مانند بیان مسئله، طرح پژوهشی، چارچوب نظری، گردآوری و تفسیر داده‌ها و ارائه گزارش پرداختند. آن‌ها در نهایت به این نتیجه رسیدند که نگارندگان علمی باید در مقابل خداوند، همکاران و جامعه علمی پاسخگو باشند؛ بنابراین لازم است با نکات مربوط به این حوزه آشنا باشند و تلاش خود را برای رعایت آن‌ها به کار گیرند. همچنین لازم است مراکز آموزش عالی، فضا را برای این امر آماده کنند. همچنین حسین‌زاده و همکاران (۱۳۹۴)، به مطالعه اخلاق در پژوهش‌های کیفی پرداختند. آن‌ها بیان کردند که رعایت اصول اخلاقی در نگارش‌هایی که فرایند

1. Vicinus
2. Eisner
3. Silveira

علمی دارند، امری ضروری است. در نهایت تعدادی از اصول اخلاقی که باید رعایت شوند، مانند رعایت آزادی^۱ شرکت‌کنندگان، رازداری و پنهان‌نگه داشتن اسرار و مشخصات شرکت‌کنندگان، رعایت احترام و ایجاد حس اعتماد با آن‌ها و تنظیم اصول اخلاقی با شرایط فرهنگی را بیان کردند.

روش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع کاربردی^۲ است. با توجه به این که در این مطالعه برای واکاوی عمیق ویژگی‌های اصیل‌نویسی در نگارش علمی از تجارب زیسته اعضای هیئت علمی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران استفاده شد، از رویکرد کیفی^۳ و روش پدیدارشناسی^۴ از نوع تفسیری^۵ استفاده شد. در روش پدیدارشناسی، به دنبال کسب نظرات اعضای یک گروه در مورد تجربیات مشترک آن‌ها در زمینه مورد مطالعه خودمان هستیم؛ معنای پدیده مورد بررسی را از نظر یک گروه بررسی و سپس آن نظرات را توصیف می‌کنیم و به دنبال استخراج نظریه از داده‌ها نیستیم (کرسول^۶، ۲۰۰۷).

انتخاب شرکت‌کنندگان برای گردآوری داده‌ها با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند از نوع ملاکی انجام شد. در مجموع با دوازده نفر از اعضای هیئت علمی مصاحبه انجام شد. گردآوری داده‌ها با استفاده از فن مصاحبه و از نوع نیمه‌ساختاریافته انجام شد. همچنین به دلیل شرایط کرونایی، مصاحبه از طریق تماس تلفنی و تماس در واتساپ و همچنین به صورت تاپی انجام شد. برای مصاحبه با شرکت‌کنندگان، پروتکل مصاحبه تدوین و قبل از شروع مصاحبه، توضیحات لازم در مورد هدف و اهمیت مصاحبه به مصاحبه‌شوندگان داده شد. در مصاحبه سؤالاتی مطرح شد. برای مثال، یکی از سؤالات مذکور این بود که «در تعامل با دانشجویان، چه انتظاری از آن‌ها در خصوص رعایت نکات مربوط به اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی دارید؟» تحلیل داده‌ها به صورت دستی انجام شد و با توجه به روش پژوهش، روش دیکلمن^۷ و همکاران (۱۹۸۹) انتخاب شد. مراحل این

1. freedom
2. Practical
3. qualitative approach
4. phenomenology
5. commentary
6. Creswell
7. Diekelmann

روش عبارت‌اند از: ۱) خواندن تمام مصاحبه‌ها؛ ۲) مورد تفسیر قرار دادن هریک از مصاحبه‌ها؛ ۳) مورد بحث قرار گرفتن متون کدگذاری‌شده؛ ۴) تماس با مصاحبه‌شوندگان برای رفع تناقض بین متن و تفسیر آن؛ ۵) مقایسه متن مصاحبه‌ها با یکدیگر؛ ۶) بررسی مجدد و ارائه یافته‌ها؛ ۷) کسب نظرات افراد آشنا به محتوا جهت تهیه گزارش نهایی. در مصاحبه نهم، اشباع داده‌ها حاصل شد و جهت اطمینان، ۳ مصاحبه دیگر نیز انجام گرفت. به منظور افزایش روایی، در مرحله ۴، با مصاحبه‌شوندگان تماس برقرار شد و تناقض بین متن و تفسیر برطرف شدند. همچنین برای افزایش اعتبار پژوهش، زمان مصاحبه را با توجه به وقت استادان، افزایش دادیم. همچنین برای افزایش اعتبار یافته‌ها، علاوه بر مصاحبه‌کننده، یک نفر دیگر از اعضای تیم پژوهشی به بررسی داده‌ها و انعکاس آن‌ها در یافته‌ها پرداخت.

یافته‌ها

تحلیل داده‌ها به شناسایی ۵۲ نشانگر و دسته‌بندی در قالب هفت ملاک شامل «آزادمنشی نگارشی»، «اخلاق منبع‌گزینی و منبع‌نویسی»، «عاملیت‌بخشی به اخلاق نگارشی»، «مستدل‌نویسی»، «محتمل‌نویسی»، «کاربردی بودن»، و «بازتاب اندیشه و نگرش پژوهشگر» منجر شد. در ادامه یافته‌ها در قالب جدول ۱ گزارش شده است:

جدول ۱ ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی

ردیف	ملاک	نشانگر
۱	آزادمنشی نگارشی	توجه به فرضیه‌های رقیب
		تحلیل موارد منفی
		آوردن نقیض حرف خود
		تأثیر نپذیرفتن از منافع فردی
		تأثیر نپذیرفتن از منافع گروهی
		پرهیز از برجسته‌سازی مبتنی بر منافع گروهی
		آشکارسازی تعارض منافع فردی در صورت وجود
		تحمیل نکردن عقاید به مخاطبان
		داده‌سازی نکردن
		صداقت در توصیف و تحلیل یافته‌ها

ادامهٔ جدول ۱		
ردیف	ملاک	نشانگر
۲	عاملیت‌بخشی به اخلاق نگارشی	پرهیز از پیشینه‌سازی کمینه‌ها یا کمینه‌سازی پیشینه‌ها
		پرهیز از برجسته‌سازی ناروای ضعف‌ها یا قوت‌های موضوعی
۳	اخلاق منبع‌گزینی و منبع‌نویسی	پرهیز از سیاه‌نمایی یا سفیدنمایی در نگارش علمی
		اجباری نبودن حضور نویسنده‌ای از نویسندگان در فرایند نگارش علمی
		پرهیز از ناروانویسی محتوایی
		پرهیز از نارواگزینی همکاران نویسنده
		پرهیز از ناروانویسی جایگاهی نویسندگان
		پرهیز از اجبارنویسی مبتنی بر الزام موقعیتی
		تقدیر کردن از مشارکت‌کنندگان در پژوهش
		تسهیل امکان دسترس‌پذیری شرکت‌کنندگان به یافته‌ها و نتایج
		مراقبت از افشا نشدن جایگاه شرکت‌کنندگان
		انطباق‌بخشی یافته‌ها با داده‌های زیربنایی
۴	مستدل‌نویسی	ارجاع‌دهی در زمان استفاده از مطالب دیگران
		کمینه استفاده از منابع دست دوم
		بازنویسی صحیح
		به روز بودن منابع
		مرتبط (متناسب) بودن منابع
		معتبر بودن منابع
		نداشتن سوگیری در منبع‌یابی و منبع‌گزینی
		معتبر بودن نویسندگان منابع
		سوگیری منبع‌گزینی در هدایت بحث و نتیجه‌گیری
		تظاهرنویسی نکردن مبتنی بر افراط در منبع‌دهی
تظاهرنویسی نکردن مبتنی بر پرطمطراق‌نویسی		
واقع‌نمایی در معرفی وابستگی نویسندگان		
صحت در معرفی منشأ زمانی موضوع		
استفاده از ادله روشن علمی		
روشن بودن مقدمه و مؤخره در نگارش		
فرااستنباط در نتیجه‌گیری		
تبیین‌های چندسویه‌سازی شده		
اقناع‌کنندگی تبیینی		

ادامه جدول ۱		
ردیف	ملاک	نشانگر
۵	محتمل نویسی	استفاده از واژگان و عبارات احتمالی نظیر «شاید»، «اگر»، «به نظر می‌رسد» و «محتمل است» عدم قطعیت نگارنده در اموری که اطلاع کاملی ندارد
۶	کاربردی بودن	انطباق بخشی یافته‌ها با شرایط بافتاری انطباق بخشی یافته‌ها با ویژگی‌های مخاطبان راهکاردهی اقتضایی راهکاردهی مبتنی بر سطوح مخاطبان قابلیت جهت‌دهی در بهبود محیط پژوهش قابلیت تصمیم‌سازی بهینه
۷	بازتاب اندیشه و نگرش پژوهشگر	تشخیص مباحث مبتنی بر داده‌ها امکان تشخیص منشأ نتیجه‌گیری تشخیص مباحث مبتنی بر دیدگاه دیگران تشخیص مباحث مبتنی بر نظرات شخصی

ملاک اول: آزادمنشی نگارشی^۱

این ویژگی، به مجموعه نشانگرهایی مرتبط با روحیه حقیقت‌محوری نگارندگان اشاره دارد؛ در صورت نبود آزادمنشی، محتمل است در شرایطی، نگارنده نگارش مغرضانه‌ای ارائه دهد و نتواند بی‌طرفی و سوگیری خود را رعایت کند. برای شناسایی و سنجش این ملاک، ده نشانگر نظیر «توجه به فرضیه‌های رقیب»، «تحلیل موارد منفی»، «آوردن نقیض حرف خود»، «تأثیر نپذیرفتن از منافع فردی»، «تأثیر نپذیرفتن از منافع گروهی» و «صداقت در توصیف و تحلیل یافته‌ها» شناسایی و دسته‌بندی شد. در ادامه، بخشی از روایت‌های مرتبط مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

تو وقتی داری می‌نویسی، درستی موضوع، درستی کار مد نظرت باشه، نه این که فلانی خوشش بیاد، نه برای کوبیدن فلان چپ و راستیه. نه این که برای تأیید فلانیه. وگرنه خیلی‌ها می‌نویسن، چیه راستیه رو می‌کوبه، این می‌گه زبان من ترکیه تمام زبان‌های دیگه رو می‌کوبیم. اون می‌گه زبان من فارسی اونا رو می‌کوبیم. اون می‌گه عربی رو می‌کوبیم.

1. freelance writing

این آدمایی هستند که در قید چپ و راست و زن و مرد و آذری و فارسی و عربی و انگلیسی و آمریکایی و ... آدمایی که حقیقت، ملاک و محور نگارششون نیست. گروهی و جزیره‌ای و بخشی و ...» و «یک چیز دیگه هم که توی نوشتارها می‌خوان از ما، تعارض منافع. این نوشته تو، یک تبلیغی برای کار تو و موقعیت توئه؟ یا نه؛ شما به خاطر منافع حزبی یا گروهی نمی‌نویسی. همون چیزی که هست در سطوح ارزشیابی کاذب، اینجا هم اگر تعارض منافع داری بگو؛ خود نوشته‌های علمی از ما می‌خوان که تو باید تعارض منافع رو مشخص کنی که آیا تعارض منافع داری یا نداری» و «صرفاً یک سری داده‌سازی نبوده باشه».

ملاک دوم: عاملیت بخشی به اخلاق نگارشی^۱

این ملاک، به عاملیت درون‌زاد، غیرشرطی و گزینشی برای رعایت اصول اخلاق نگارشی در نوشته اشاره دارد. به نظر می‌رسد، در نگارش علمی اگر نکات مربوط به این ملاک رعایت نشود، ارزش آن به شدت تنزل می‌یابد و نه تنها در جامعه علمی، مورد پذیرش قرار نخواهد گرفت، بلکه به دلیل زمینه‌سازی در ترویج و تشدید بداخلاقی، اثرگذاری اجتماعی آن نیز کاهش می‌یابد و به دامن‌زدن و شیوع فرهنگ تظاهرگرایی و اخلاق گزینشی و تبعات آن منتج می‌شود. این ویژگی، دربرگیرنده دوازده نشانگر شامل «پرهیز از بیشینه‌سازی کمینه‌ها یا کمینه‌سازی بیشینه‌ها»، «پرهیز از برجسته‌سازی ناروای ضعف‌ها یا قوت‌های موضوعی»، «پرهیز از سیاه‌نمایی یا سفید‌نمایی در نگارش علمی»، «اجباری نبودن حضور نویسنده‌ای از نویسندگان در فرایند نگارش علمی»، «پرهیز از ناروانویسی محتوایی»، «پرهیز از نارواگزینی همکاران نویسنده»، «پرهیز از ناروانویسی جایگاهی نویسندگان»، «پرهیز از اجبارنویسی مبتنی بر الزام موقعیتی»، «تقدیر کردن از مشارکت کنندگان در پژوهش»، «تسهیل امکان دسترس‌پذیری شرکت کنندگان به یافته‌ها و نتایج»، «مراقبت از افشا نشدن جایگاه شرکت کنندگان»، و «انطباق بخشی یافته‌ها با داده‌های زیربنایی» است. در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت کنندگان ارائه شده است:

اخلاقی تر اینه که اگر شرکت کنندگان در پژوهش خواستند به نتایج پژوهش، به یافته‌هایی که خودشان تولید کردند دسترسی داشته باشند، امکانش فراهم باشه»، «از نظر اخلاقی درست نیست که مشخصات شرکت کنندگان در پژوهش رو افشا کنیم؛ اون‌ها هم باید اطمینان خاطری در این زمینه پیدا کنند که مشخصاتشون محرمانه هست» و «جایگاه

نویسنده‌ها باید درست رعایت بشه؛ من برای یک دانشجویی ایده اصلی رو داده بودم و همکار اصلیش بودم، ولی اسم منو در ترتیب نویسندگان، به عنوان نفر چهارم آورد».

ملاک سوم: اخلاق منبع‌گزینی و منبع‌نویسی^۱

در نگارش علمی، این ویژگی، به منبع‌گزینی و منبع‌نویسی اخلاق‌محورانه اشاره دارد؛ درحقیقت این ویژگی به رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای در انتخاب و استفاده از منابع اشاره می‌کند. کم‌توجهی به نشانگرهای این ویژگی، ممکن است زمینه‌ساز سرقت علمی شود. برای این ملاک، سیزده نشانگر به‌دست آمد که می‌توان از آن‌ها مواردی مانند «ارجاع‌دهی در زمان استفاده از مطالب دیگران»، «کمینه استفاده از منابع دست دوم»، «بازنویسی صحیح»، «به روز بودن منابع» و «مرتبط (متناسب) بودن منابع» را نام برد. در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

«خیلی از ژورنال‌ها و داورها نگاه می‌کنند که آیا شما از این منبع استفاده کردید، توی بخش بحث و نتیجه‌گیری اومدید اون رو با نتایج خودتون مقایسه کنید یا رفتید یک منبع دیگه‌ای رو چون صلاح دید مقاله خودتون هست، استفاده کردید. این هم یکی از چیزهایی هست که باید حتماً حل بشه»، «یک نوشته از منابع مرتبط و متناسب و به‌روز استفاده کنه. مثلاً اخیراً یکی از ویکی‌پدیا استفاده کرده بود. این یک منبع خیلی معتبری نیست، حالا نمی‌گم بی‌اعتبار هست؛ یا یک نفر سایت شخصی. شما وقتی می‌خواهی اطلاعات رسمی بدی در یک حوزه‌ای، باید بری از سالنامه‌ها، از مراجع رسمی، هم از نظر سازمانی جدید باشه، هم از نظر سازمانی، اون نویسنده یا سازمان معتبر باشه.» و «تا حد ممکن از منابع جدید استفاده شده باشه» و «ویژگی بعدی، اینه که ارجاع‌دهی درست و منطقی داشته باشه. الان خیلی از بچه‌های ما فکر می‌کنند که هر چی نقل قول بیشتر بیارن، مقاله‌شون مقاله قشنگ‌تریه، بهتریه. نه. باید به موقع ارجاع‌دهی کرد. نه این که بخوایم مقاله رو ضخیم‌تر کنیم»

ملاک چهارم: مستدل‌نویسی^۲

منظور از این ملاک، این است که نگارنده تا چه حدی می‌تواند خواننده را قانع کند و آیا شواهد کافی برای دفاع از ادعاهای خود را دارد یا صرفاً تعدادی موارد بدون پشتوانه را

1. source selection and writing ethics
2. argumentative writing

مطرح ساخته است؟ بدیهی است نگارش علمی اگر مستدل نباشد، اعتبار لازم را نخواهد داشت. برای تشخیص این ملاک، مصاحبه‌شوندگان نشانگرهای «استفاده از ادله روشن علمی»، «روشن بودن مقدمه و مؤخره در نگارش»، «فرااستنباط در نتیجه‌گیری»، «تیین‌های چندسویه‌سازی‌شده» و «اقناع‌کنندگی تبیینی» را پیشنهاد کردند. در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

«باید حالت اقناع‌کنندگی داشته‌باشه، یعنی وقتی من مقاله‌ای رو می‌خونم. یک گزارشی پژوهشی را می‌خونم و درنهایت بخش یافته‌ها و نتیجه‌گیری رو می‌خونم، درنهایت اقناع بشم» و «بعضاً با استدلال حرف نمی‌زنه و داورا ایراد می‌گیرن، ۴ تا منبع رو به کار برده اصلاً معلوم نیست به چی معتقده و چی مورد تأییده.»

ملاک پنجم: محتمل‌نویسی^۱

یکی از ویژگی‌های مهمی که درمورد نگارش علمی اصیل بیان شد، محتمل‌نویسی است. مطلق‌نویسی نگارنده علمی، در جایی که به قطعیت دست نیافته است، می‌تواند پاشنه آشیل نگارش علمی شود و اصالت آن را خدشه‌دار کند؛ بنابراین لازم است به‌صورت محتمل (با عباراتی مانند محتمل است، شاید و نظایر این‌ها) بیان شود. مصاحبه‌شوندگان برای این ملاک، نشانگرهای «استفاده از واژگان و عبارات احتمالی نظیر «شاید»، «اگر»، «به نظر می‌رسد» و «محتمل است»» و «عدم قطعیت نگارنده در اموری که اطلاع کاملی ندارد» را بیان کردند. در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

«یکی دیگه که خیلی مهمه احتمال‌نویسیه، به شدت مهمه. محتمل‌نویسی و نه مطلق‌نویسی. همه آدم‌ها اینگونه‌اند. همه پژوهش‌ها این‌گونه‌اند. هیچ‌گونه پژوهشی انجام نشده است، هیچ مطالعه‌ای صورت نگرفته است. شما از کجا می‌دونی؟ مگه تمام سوراخ سمبه‌ها رو رفتی گشتی؟ باید فرد بگوید: به نظر می‌رسد، محتمل است، شاید، اگر، احتمال دارد، با این میزان احتمال می‌تونه درست باشه. یعنی فرد در نتیجه‌گیری باید ننگه این است و لا غیر. ننگه همینی که من فهمیدم درست‌ه بقیه غلط فهمیدن. یعنی مطلق‌نویسی نکنه؛ همیشه و هر رو خداوند می‌تونه بگه. خداوند می‌تونه درمورد همه آدم‌ها که کل آدم‌ها رو دیده، بگه. من ۴ تا از آدم‌ها رو دیدم. باید احتمالی بنویسم. نمی‌تونم با ۴ تا آدم بخوام راجع به چیزی قضاوت کلی بنویسم. ولی باید نوشت احتمالی باشه و احتمال‌نویسی یکی از ویژگی‌های نگارش علمیه.»

1. writing probably

ملاک ششم: کاربردی بودن^۱

بسیاری از پژوهش‌ها، صرفاً در حد نظری باقی می‌مانند و تأثیری در محیط اطراف خود ایجاد نمی‌کنند؛ لذا کاربردی بودن و توانایی ایجاد تغییر در جامعه، از ویژگی‌های مهم یک نگارش علمی اصیل است. برای شناسایی این ملاک، می‌توانیم از نشانگرهای «انطباق بخشی یافته‌ها با شرایط بافتاری»، «انطباق بخشی یافته‌ها با ویژگی‌های مخاطبان»، «راهکاردهی اقتضایی»، «راهکاردهی مبتنی بر سطوح مخاطبان»، «قابلیت جهت‌دهی در بهبود محیط پژوهش» و «قابلیت تصمیم‌سازی بهینه» استفاده کنیم. در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

«در نهایت اقتناع بشم که این چیزی که اینجا گفته، می‌تونه با واقعیت‌های محیط اطراف انطباق داشته باشه» و «نکته بعدی که یک نگارش علمی خوب باید داشته باشه، اینه که مسئله‌ور باشه. یعنی من به‌عنوان یک معلم، به‌عنوان یک پژوهشگر دانشگاهی، به‌عنوان یک تصمیم‌ساز آموزش و پرورش، بفهمم که چه مسئله واقعی وجود داشته که پژوهشگر به دنبال انجام اون پژوهشه. یعنی اینجور نباشه که من بخونم مقاله رو از اول تا آخر خب که چی؟ واسه چی این رو انجام داد؟ چه چیزی رو می‌خواست نشون بده؟» و «ویژگی بعدی، اینه که در نهایت یک سری پیشنهادات خوبی هم بده برای ادامه کار. یعنی در جریان علم، یک دنباله‌روی ایجاد کنه. یعنی بگم که من پژوهشگر، می‌تونم مثلاً کار آقای شیردل رو که خوندم، برم ادامش بدم و تحت فلان بعد و زمینه هم بررسیش کنم. یعنی امکان تداوم پژوهش را فراهم کنه».

ملاک هفتم: بازتاب اندیشه و نگرش پژوهشگر در پژوهش^۲

منظور از این ملاک، این است که آیا نگارنده (گان) در نگارش علمی توانسته نظر خود را در پژوهش، بیان و متمایز کند یا صرفاً به بیان نظرات دیگران پرداخته است؟ لازم است تفاوت نظرات شخصی نگارنده و مباحث دیگر، مشخص شود. برای شناسایی این ملاک، چهار نشانگر به دست آمد: «تشخیص مباحث مبتنی بر داده‌ها»، «امکان تشخیص منشأ نتیجه‌گیری»، «تشخیص مباحث مبتنی بر دیدگاه دیگران» و «تشخیص مباحث مبتنی بر نظرات شخصی». در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

1. usefulness
2. "reflection of the researcher's thought and attitude"

«بحث بازتاب اندیشه و نگرش پژوهشگر در پژوهش. یعنی چی؟ یعنی باید مشخص باشه کجا عقاید شخصی شماست؟ کجا واقعیت‌هاست؟ کجا حقایق؟ کجا وقایع؟ من نظر شخصی خودم را نباید به جا بنویسم که نظر خودم را در قالب شواهد بیرونی به خورد ملت بدم. باید بگی کجا براساس شواهد صحبت می‌کنی؟ کجا براساس نظرات دیگران می‌گی؟ کجا نظرات شخصی می‌گی. این یک ویژگی مهمه که خیلی‌ها رعایت نمی‌کنند. طرف در نوشتش معلوم نیست کجا براساس داده‌هاست، کجا براساس آمار هست؟ کجا براساس جمع‌بندی دیدگاه‌های دیگرانه؟ کجاش نظر شخصیه. مثلاً نگارنده یا نگارندگان بر این باورند: یا از این داده‌ها فلان استنباط می‌شود فلان. اینجا باید اونی که داده می‌گه رو بگم. نه اونی که من دوست دارم.»

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به مسائل مختلفی که فضای دانشگاهی کشور سال‌ها درمورد نگارش علمی با آن مواجه است، لازم بود به واکاوی ویژگی‌های نگارش علمی دانشگاهی پرداخته شود. یکی از ویژگی‌های مهم نگارش علمی دانشگاهی، اصیل بودن آن است. در صورت بی‌توجهی به این بحث، عواقبی مانند ادامه وضعیت نامساعد کنونی در زمینه نگارش علمی، دامن‌گیر فضای دانشگاهی خواهد شد.

این پژوهش با هدف شناسایی ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی انجام شد. یافته‌ها به شناسایی ۵۲ نشانگر و ۷ ملاک منجر شد. در مصاحبه‌هایی که در این پژوهش صورت گرفت، بیشتر استادان، بر جنبه‌های «اخلاق منبع‌گزینی و منبع‌نویسی» در نگارش علمی تأکید داشتند. بعد از آن، «عاملیت‌بخشی به اخلاق نگارشی» در جایگاه بعدی از لحاظ میزان توجه مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت.

یکی از ملاک‌های مهم، «آزادمنشی نگارشی» بود که نشانگرهای متعددی از جمله «توجه به فرضیه‌های رقیب»، «تحلیل موارد منفی» و «آوردن نقیض حرف خود» را شامل می‌شد. این نتیجه با نظر سوپافول (۲۰۱۰) نیز که معتقد است هر نگارنده علمی، تعهدی دارد مبنی بر این که باید حقیقت را به مخاطب برساند، هم‌راستاست. یکی دیگر از نشانگرهای این ملاک، «داده‌سازی نکردن» بود که با نظر آنا و همکاران (۲۰۱۳) و مهارتی و همکاران (۱۳۹۳) هم‌راستاست.

همچنین ملاک «عاملیت‌بخشی به اخلاق نگارشی» بیان شد و «مراقبت از افشاء نشدن جایگاه شرکت‌کنندگان»، به‌عنوان یکی از نشانگرهای آن مطرح شد. در این راستا،

حسین‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) و مردانی و همکاران (۱۴۰۰) نیز بیان می‌کنند که در نگارش علمی باید نکات اخلاقی رعایت شود؛ مثلاً نباید موارد خصوصی افراد را افشا کرد. همچنین نشانگر «تقدیر کردن از مشارکت کنندگان در پژوهش» و «تسهیل امکان دسترس‌پذیری شرکت کنندگان به یافته‌ها و نتایج» نیز بیان شد که با نتایج رودی رشت آبادی و همکاران (۱۳۹۰) و هاشم دباغیان و فروزنده (۱۳۹۶) هم‌راستا است.

ملاک دیگری که مطرح شد «مستدل‌نویسی» بود که نشانگرهایی مانند «استفاده از ادله روشن علمی» و «روشن‌بودن مقدمه و مؤخره در نگارش» را داشت؛ این یافته‌ها با پژوهش لطیفی و همکاران (۱۳۹۸) و هاریانو^۱ و آدام^۲ (۲۰۲۱) همسو هستند؛ آن‌ها نیز معتقدند لازم است که ادعاهایی که نگارنده علمی ارائه می‌دهد، از پشتوانه کافی برخوردار باشند و بتواند خواننده را قانع کند.

ملاک «اخلاق منبع‌گزینی و منبع‌نویسی» و نشانگرهای آن در این پژوهش بیان شدند؛ حری (۱۴۰۰)، آنا و همکاران (۲۰۱۳) و برگ و همکاران، (۲۰۰۴) نیز بیان می‌کنند که در نگارش علمی باید استناد درون‌متنی و برون‌متنی رعایت شود؛ در غیر این صورت، فرد ممکن است به دام سرقت علمی بیفتد. همچنین بیان می‌کند که متنی را که از پژوهش دیگران بازنویسی می‌کنیم، باید کاملاً بازسازی نماییم؛ در این راستا نشانگر «بازنویسی صحیح» نیز برای این ملاک بیان شد.

ملاک «کاربردی بودن» نیز بیان شد و برای آن، نشانگرهایی مانند «راهکاردهی مبتنی بر سطوح مخاطبان» و «قابلیت جهت‌دهی در بهبود محیط پژوهش» مطرح شد که با نتایج آصف زاده و همکاران (۱۳۹۲) هم‌راستا است.

در این پژوهش تلاش شد تا ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی از طریق مصاحبه‌هایی دقیق با استادان دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران شناسایی و معرفی شوند. با توجه به مسائلی که دانشجویان برای نگارش علمی و به خصوص پایان‌نامه با آن‌ها درگیرند، انجام این پژوهش اهمیت بسیاری داشت. پژوهش‌های مختلفی در دنیا در زمینه اخلاق در نگارش علمی انجام شده است، اما در کشورمان به اندازه لازم به آن توجه نشده و مورد بررسی قرار نگرفته است. با توجه به یافته‌ها و بحث و نتیجه‌گیری این پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

1. Haryono
2. Adam

پیشنهادهای کاربردی

۱. در نقاط مختلف کشور، دوره‌هایی جهت آشنایی با ویژگی‌های اصیل‌نویسی در نگارش علمی برگزار و تأثیر آن‌ها ارزیابی شود.
۲. برای ارتقای شایستگی‌های اصیل‌نویسی اعضای هیئت علمی و ارزشیابی کیفیت نگارش دانشگاهی، پیشنهاد می‌شود تا مدیران و دست‌اندرکاران محترم عرصه آموزش عالی، بخشی را به منظور رصد رعایت ویژگی‌های اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی و توانمندسازی این ویژگی در فضای دانشگاهی، تهیه و اجرایی کنند. واضح است که می‌توان از چنین پیشنهادی در نظام آموزش و پرورش که پایه شکل‌گیری توانمندی‌های فراگیران را رقم می‌زند، استفاده کرد. هرچند شواهد موجود نشانگر از کم‌توجهی و یا توجه معکوس به درس بسیار مهم اثنا در نظام آموزشی دارد.
۳. با توجه به ضعف‌های مشهود و مستندشده در نگارش علمی دانشگاهی که تبعاتش به شکل‌گیری و تشدید گرایش به استفاده از مؤسسات موسوم به مقاله‌نویسی و پایان‌نامه‌نویسی شده (قاسمی و صالحی، ۱۳۹۷)، پیشنهاد می‌شود در برنامه درسی دوره‌های تحصیلات تکمیلی، درسی مستقل با هدف ارتقای کیفیت نگارش علمی و تقویت اصیل‌نویسی در متون دانشگاهی، طراحی و اجرایی شود. وقتی از تحصیلات تکمیلی به عنوان پرورش پژوهشگر یاد می‌شود، کم‌توجهی شدید به موضوع مهمی مثل تقویت اصیل‌نویسی درخور تأمل است. گفتنی است برای اولین مرتبه درسی و واحدی با عنوان مبانی و فنون نگارش علمی در دانشگاه تهران و در رشته تحقیقات آموزشی تدوین و اجرایی شده که پیشنهاد می‌شود به‌طور فراگیر در سطوح تحصیلات تکمیلی سایر رشته‌ها مورد استفاده قرار گیرد.
۴. پیشنهاد می‌شود در دروس مرتبط با روش‌های پژوهش در تمامی حوزه‌های علوم به‌ویژه در دوره‌های تحصیلات تکمیلی، موارد مهمی مرتبط با تقویت شایستگی‌های نگارش علمی و به‌ویژه تقویت نشانگرهای اصیل‌نویسی، تدوین و اجرایی شود.
۵. ساخت و رواسازی ابزارهای میزان‌شده مبتنی بر رویکردهای نوین سنجش، برای ارزشیابی کیفیت نگارش علمی و به‌ویژه اصیل‌نویسی در دانشگاه‌های کشور متناسب با اقتضات رشته‌ها، پیشنهاد می‌شود. از این ابزارها می‌توان به‌منظور سنجش کیفیت نگارش علمی دانشجویان و سایر پژوهشگران در جلسات دفاع از پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها و

طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی و همچنین مقاله‌های ثبت‌شده در مجلات علمی و انتشارات دانشگاهی استفاده کرد و زمینه‌ساز حرکت در راستای تحقق ارزشیابی توانمندساز را فراهم ساخت.

پیشنهادهای پژوهشی

۱. پژوهشگران و نگارندگان عرصه نگارش علمی، برای اخلاق در نگارش علمی، اولویت قائل شوند و ابعاد مختلف این موضوع مانند عدم سرقت علمی را با عنایت به فضای آموزشی و پژوهشی که در آن قرار دارند، واکاوی و برنامه‌های توانمندساز آن را طراحی کنند.
۲. با توجه ویژگی‌های «آزاد منشی نگارشی» که مصاحبه‌شوندگان برای یک نگارش علمی با کیفیت ذکر کردند، نویسندگان باید تلاش خود را برای بی‌طرفی کامل انجام دهند و به جای این که به دنبال منافع فردی و گروهی باشند، صرفاً یافته‌های خود را همراه با مقایسه با نتایج دیگران به صورت صادقانه منتشر کنند تا برای استفاده دیگران، قابل اعتماد باشند.
۳. با توجه به این که در این پژوهش، ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل نویسی در نگارش علمی دانشگاهی شناسایی و معرفی شدند، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، به طراحی برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی مناسب برای ارتقای کیفیت اصالت در نگارش علمی دانشگاهی اقدام شود.
۴. با عنایت به نتایج این پژوهش، ابزاری برای ارزیابی «آزادمنشی نگارشی»، «مستدل نویسی»، «اخلاق منبع‌گزینی و منبع‌نویسی» و سایر ملاک‌هایی که در پژوهش حاضر به دست آمدند، ساخته شده و در نگارش علمی دانشجویان ساخته شود و با استفاده از آن، میزان رعایت اخلاق در نگارش علمی آن‌ها مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرد.
۵. پیشنهاد می‌شود در مطالعه‌ای میدانی، کیفیت رعایت نشانگرهای اصیل نویسی در مستندات منتشرشده داخلی، شامل کتاب‌ها، مقاله‌ها، مجلات علمی، پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها مورد اندازه‌گیری قرار گیرد و بازخوردهای بهبود برای ارتقای این مهم، تنظیم و پیشنهاد شود.

منابع

- آصف‌زاده، س.، شجاعی، پ.، و امیریان، س. (۱۳۹۲). ارزیابی کاربردی بودن طرح‌های تحقیقات نظام سلامت دانشگاه علوم پزشکی قزوین. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین*، ۱۷(۱)، ۶۹-۷۵.
- احمدی شیرازی، م.، و شکرابی، ز. (۱۳۹۰). تأثیر بازخورد بر روند اصلاح نگارش ژاپنی زبان‌آموزان فارسی‌زبان. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*، ۱(۲)، ۵-۱۷.
- انتظاری، م.س. (۱۳۹۴). نقش آموزش بر مدیریت کیفیت و بهره‌وری نیروی انسانی در آموزش و پرورش و مدل تعالی سازمانی. *دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری*. شرکت همایش آروین البرز؛ کوالا لامپور مالزی، ۲۴ آذرماه ۱۳۹۴؛
- باغدار دلگشا، ع.، و ایمان‌پور، ب. (۱۳۹۵). پردازش شخصیت‌های مزدک و انوشیروان در نگارش‌های میرزا فتحعلی آخوندزاده و میرزا آقاخان کرمانی. *تاریخ‌نامه ایران بعد از اسلام*، ۱۲(۷)، ۳۷-۶۲.
- بستانی، ق. (۱۳۹۸). نقد و بررسی اخبار آغاز نگارش حدیث به فرمان عمر بن عبدالعزیز. *حدیث‌پژوهی*، ۱۱(۱)، ۱۶۱-۱۹۲.
- بهی مهر، س.، ریاحی‌نیا، ن.، و منصوریان، ی. (۱۳۹۳). شناسایی مشکلات پایان‌نامه‌نویسی از دیدگاه دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در دانشگاه‌های شهر تهران. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۱(۱)۴۸، ۳۹-۵۹.
- جلیلی، س.ا.، خدادادیان، س.م.، و ابطحی، م. (۱۳۹۳). تأثیر راهبرد ترجمه بر خطاهای دستوری و واژگانی فارسی‌آموزان چینی در نگارش به زبان فارسی. *پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان*، ۳(۶)، ۱۳۷-۱۶۱.
- پروین، ن.، فرخی‌پور، س.، و شوشتری، م. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر بازخوردهای اصلاحی مکتوب بر یادگیری نگارش زبان خارجی: مطالعه مقایسه‌ای بازخوردهای فرازبان‌شناختی، فراخوانشی و نو قالب در مجموعه آموزشی *صدی الحیاة. پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، ۲۵(۴۸)، ۱۳۸-۱۵۹.
- پریرخ، م. (۱۳۸۸). چالش‌های نگارش مقاله برای نشر در مجله‌های علمی-پژوهشی. *پژوهش‌نامه مبانی تعلیم و تربیت*، ۱۰(۲)، ۱-۴.
- حاتمی، ع.، جهانگیری، ج.، و فتاحی، س. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مرتبط با گرایش دختران تحصیل کرده به مهاجرت به خارج از کشور: «مطالعه موردی دانشجویان دختر مراجعه‌کننده به مراکز اعزام به خارج دانشجوی شهر شیراز». *زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان)*، ۳(۱۰)، ۵۵-۸۰.
- حری، ح.، جلایی، س.ع.، و حمزه‌نژاد، ن. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر فرار مغزها بر تولید و تجارت خارجی ایران با استفاده از یک مدل تعادل عمومی قابل محاسبه. *نظریه‌های کاربردی اقتصاد*، ۲(۱)، ۲۵-۴۴.
- حری، ع. (۱۴۰۰). *آیین نگارش علمی*. تهران: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.
- حسین‌زاده، م.، حسنخانی، ه.، و رحمانی، ف. (۱۳۹۴). اخلاق در پژوهش‌های کیفی: تحلیل مفهوم به روش تحولی راجرز. *اخلاق پزشکی-علمی پژوهشی*، ۹(۳۲)، ۱۱-۴۳.
- حسینیان، ش.، و عیسی‌آبادی، م. (۱۳۹۶). ابعاد استراتژی توانمندسازی منابع انسانی معاونت نیروی انسانی ناجا. *مدیریت منابع در نیروی انتظامی*، ۳(۵)، ۹۷-۱۲۶.
- رحمانی‌زاده دهکردی، ح. (۱۳۹۳). معیارهایی برای نگارش علمی براساس (فهم، ترجمه و آنالیز) یک مقاله

- تأثیر گذار جهانی: «مدرنیته، پروژه نا تمام». حکمت و فلسفه، ۱۰ (۴۰)، ۳۷-۶۲.
- رستمی حصوری، ه. (۱۳۹۳). اثر مهاجرت نیروی انسانی متخصص (فرار مغزها) بر فقر در کشورهای در حال توسعه. *سیاست‌های مالی و اقتصادی*، ۲ (۵)، ۹۳-۱۰۴.
- رضائی، ع.، و سیری، ه. (۱۴۰۱). فعالیت‌های هوشیاری-افزا در حوزه واژگان: مطالعه موردی کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی برای اهداف ویژه در ایران. *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، ۲۶ (۵۰)، ۱-۲۱.
- رودی رشت آبادی، ا.، محمدعلی زاده، س.، و حق دوست، ع. (۱۳۹۰). بررسی درک مدیران پرستاری شاغل در بیمارستان‌های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شهر کرمان در زمینه رعایت حقوق بیماران به عنوان آزمودنی‌های تحقیق و میزان مشارکت آنان در فعالیت‌های پژوهشی. *اخلاق پزشکی*، ۱۷، ۶۱-۷۶.
- زارع، س. (۱۳۹۹). بررسی اثربخشی تمرین «الگو در ترجمه» بر پیش برد مهارت نگارش عربی دانشجویان فارسی زبان. *جستارهای زبانی*، ۱۱ (۱)، ۲۷۷-۳۰۰.
- زاهدی، ل. (۱۳۸۶). اقدامات سوء علمی در فرآیند پژوهش‌های پزشکی و نگارش مقالات: مسئولیت حرفه‌ای. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۴ (۲)، ۷۳-۸۰.
- زرقانی، م. (۱۳۸۹). تکوین تدریجی سنت نگارش تاریخ ادبی ایران. *شعرپژوهی*، ۳ (۲)، ۷۵-۱۰۲.
- زند، ر.، و کیل الرعایا، ی.، و فرهادی نژاد، م. (۱۳۹۸). طراحی مدل نگهداشت ژن نخبگی با تأکید بر دانش‌آموختگان آموزش عالی و وزارت بهداشت. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۰ (۴)، ۹۷-۱۱۲.
- ساداتی نوش آبادی، س.م.، و صبوری، ن. (۱۳۹۷). بررسی حرکت نحوی پرسش‌واژه‌ها در زبان فارسی میانه زردشتی بر اساس «اصل نگارش بند» (پژوهشی بر پایه دستور زایشی). *جستارهای زبانی*، ۹ (۶)، ۶۹-۹۱.
- ساکی، ر. (۱۳۹۰). اخلاق در پژوهش‌های آموزشی و مؤلفه‌های آن. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۹ (۶)، ۴۷-۵۸.
- سعادت، ف.، منصوریان، ی.، و زره‌ساز، م. (۱۳۹۶). تحلیل وضعیت ساختاری مقاله‌های پژوهشی و راهنماهای نگارش در مجله‌های علمی-پژوهشی حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی. *تعامل انسان و اطلاعات*، ۴ (۱)، ۲۸-۴۰.
- سیری، م.، و قربان دایی، س. (۱۳۹۵). تأثیر خودآزمایی مهارت نگارش به روش‌های سازنده و پایان‌محور بر عملکرد نگارش و دقت خودآزمایی زبان‌آموزان ایرانی. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*، ۶ (۲)، ۳۴۳-۳۶۴.
- شیردل، م.، دهقانی، م.، و خلیلی، س. (۱۴۰۱). تبیین علل تمایل دانشجویان دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران به مهاجرت: کاوشی پدیدارشناسانه. *دومین کنفرانس ملی آینده‌نگری در روان‌شناسی و علوم تربیتی*، شیراز.
- صدوقی، م. (۱۳۹۰). ضوابط اخلاقی در پژوهش‌های علوم رفتاری. *روش‌شناسی علوم انسانی*، ۱۷ (۶۷)، ۹۷-۱۲۱.
- ظاهرخانی، س. (۱۳۹۵). ملاحظات اخلاقی در پژوهش‌های مرتبط با خشونت خانگی. *اخلاق پزشکی-علمی پژوهشی*، ۱۰ (۳۵)، ۱۴۳-۱۷۵.
- عامری، ع.، و پورنیک صفت، ز. (۱۳۹۶). مطالعه فرآیندهای ویراست و بازبینی هنگام نگارش گونه‌های مختلف متن. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*، ۷ (۱)، ۱۷۹-۲۰۲.

- عزیزی، ن.، علیخانی، پ.، و محمدی، ش. (۱۳۹۳). نقش آموزش عالی فرامرزی در پویایی و مهاجرت نیروی انسانی متخصص. *آموزش عالی ایران*، ۶(۴)، ۲۱-۴۶.
- عسکریپور، و. (۱۳۹۶). نگارش آغازین و جایگاه آن در تطور فرهنگ و ادراک انسان نقدی بر کتاب شکل‌گیری و توسعه آغاز نگارش در ایران. *پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، ۱۷(۴)، ۹۹-۱۱۲.
- قابضی، ر. (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر بهره‌وری نیروی انسانی در مراکز پژوهشی (مطالعه موردی: پژوهشگاه صنعت نفت). *نوآوری و ارزش‌آفرینی*، ۳(۱)، ۱۱۱-۱۲۱.
- قاسمی، م.، و صالحی، ک. (۱۳۹۷). تحلیل پدیدارشناسانه عوامل درون‌سازمانی مؤثر بر استفاده از مؤسسات تولید مقاله و پایان‌نامه. *سیاست علم و فناوری*، ۱۱(۴)، ۳۵-۴۸.
- لطفی یامچی، خ.، کلاته سیف‌ری، م.، و حسینی، ا. (۱۳۹۶). مدل ساختاری تأثیر مدیریت استعداد بر بهره‌وری نیروی انسانی و نوآوری در سازمان‌های ورزشی (مورد مطالعه: اداره کل ورزش و جوانان استان آذربایجان شرقی). *مدیریت منابع انسانی در ورزش*، ۵(۱)، ۳۵-۴۸.
- لطفی، س.، نوروزی، ا.، حاتمی، ج.، و فردانش، ه. (۱۳۹۸). تأثیر محیط یادگیری مشارکتی آنلاین مبتنی بر بازخورد همتا و آموزش استدلال‌ورزی بر کیفیت نگارش و بازخورد استدلالی. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۳(۴۵)، ۲۷-۴۴.
- محمدپورلیما، ن.، عالیزاد، ف.، و خوئینی، ع. (۱۳۹۴). چالش‌های اعزام و حضور نیروی انسانی متخصص در مناطق بحران‌زده. *فصلنامه علمی دانش‌پیشگیری و مدیریت بحران*، ۵(۱)، ۲۱-۲۹.
- مردانی، ا.، ناخدا، م.، و شمسی‌گوشکی، ا. (۱۴۰۰). اخلاق در پژوهش: اعتباریابی مدل عوامل مؤثر بر سوءرفتار پژوهشی در تحقیقات علوم پزشکی ایران. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۶(۳)، ۲۰-۳۱.
- مهارتی، ی.، برومند، ا.، و لقمانی، ه. (۱۳۹۳). اخلاقیات در فرایند تحقیق علمی. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۹(۱)، ۱۲-۲۱.
- هاشم دباغیان، ف.، و فروزنده، م. (۱۳۹۶). میزان رعایت دستورالعمل اخذ رضایت‌نامه در پایان‌نامه‌های بالینی طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی ایران در سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۰. *اخلاق زیستی-علمی پژوهشی*، ۷(۲۳)، ۳۹-۴۷.
- Ana, J., Koehlmoos, T., Smith, R., & Yan, L. L. (2013). Research misconduct in low-and middle-income countries. *PLoS Medicine*, 10(3), e1001315.
- Berg, B.L., & Lune, H. (2004). *Qualitative research methods for the social sciences: Pearson Boston*. 53
- Creswell, J. W., Hanson, W. E., Clark Plano, V. L., & Morales, A. (2007). Qualitative research designs: Selection and implementation. *The Counseling Psychologist*, 35(2), 236-264.
- Diekelmann, N., Allen, D., & Tanner, C. (1989). *The national league for nursing criteria for appraisal of baccalaureate programs: A Critical Hermeneutic Analysis*. New York: NLN Press
- Geng, J., & Razali, A. B. (2022). Effectiveness of the Automated Writing Evaluation Program on Improving Undergraduates' Writing Performance. *English Language Teaching*, 15(7), 49-60.
- Graham, S. (2022). Teaching writing in the digital age. *Educational psychology section; D. Fisher (Ed.). Routledge encyclopedia of education (Online)*. Taylor & Francis.
- Haryono, A., & Adam, C. (2021). The Implementation of Mini-Research Project to Train

- Undergraduate Students' Scientific Writing and Communication Skills. *Journal of Biological Education Indonesia (Jurnal Pendidikan Biologi Indonesia)*, 7(2), 159-170.
- Huawei, S., & Aryadoust, V. (2022). A systematic review of automated writing evaluation systems. *Education and Information Technologies*, 1-25.
- Silveira, E. A., de Sousa Romeiro, A. M., & Noll, M. (2022). Guide for scientific writing: how to avoid common mistakes in a scientific article. *Journal of Human Growth and Development*, 32(3), 341-352.
- Supaphol, P. (2010). Ethics in Scientific Writing. *Chiang Mai Journal of Science*, 37(2).
- Vicinus, M., & Eisner, C. (2009). *Originality, imitation, and plagiarism: Teaching writing in the digital age* (p. 281). University of Michigan Press.
- Yamac, A., Öztürk, E., & Mutlu, N. (2020). Effect of digital writing instruction with tablets on primary school students' writing performance and writing knowledge. *Computers & Education*, 157, 103981.
- Zarlis, M., Astuti, S., & Salamuddin, M. (2018). Analysis of Reading, Reference and Information Management on the Quality of Scientific Writing. *Aptisi Transactions on Management (ATM)*, 2(1), 63-69.